

Poeta dworu i salonu, czyli Jan Andrzej Morsztyn

Bibliografia:

- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Do trupa*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 148.
- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Niestatek [Prędzej kto wiatr...]*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988.
- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Niestatek [Oczy są ogień...]*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 1988, s. 107.
- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Do galerników*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 147.
- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Do tejże (Do panny)*, [w:] Stanisław Barańczak, *Ocalone w tłumaczeniu. Szkice o warsztacie tłumacza poezji [...]*, Kraków 2004, s. 176.
- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Cuda miłości. Sonet*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 145–146.
- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *W kwartanie*, [w:] Jan Andrzej Morsztyn, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 189–190.
- Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Ogród miłości*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 54.

Poeta dworu i salonu, czyli Jan Andrzej Morsztyn

Jan Andrzej Morsztyn

Źródło: Jean Edelinck, 1667, miedzioryt, Biblioteka Narodowa, domena publiczna.

W XVII wieku ważnymi ośrodkami kultury były dwory – królewskie i magnackie. W tych kręgach rozwijała się elitarna kultura nawiązująca do wzorów zagranicznych. Typowym poetą dworskim był Jan Andrzej Morsztyn. Powtarzał słowa, których autorem był [Giambattista Marino](#): „Wprowadzać w osłupienie, budzić zdumienie – oto cel poety”.

Już wiesz

Napisz [definicje](#) następujących środków poetyckich: oksymoron, paradoks, anafora, hiperbola, paralelizm, antyteza.

Koncept jako zasada tworzenia

Literacki barok olśniewał! Jan Andrzej Morsztyn pisał wiersze, które były małymi arcydziełami. Ich czytanie dawało przyjemność obcowania z wyszukаныmi tekstami poetyckimi, ponieważ zadziwiały i zachwycały odbiorców formą i konceptem. Autor

potrafił bawić się słowem, co przejawiało się w zaskakujących pointach, niezwykłych skojarzeniach.

Definicja: konceptyzm

(wł. *concetto* – „wyszukany pomysł”) – nurt w literaturze europejskiego baroku, powstał we Włoszech i Hiszpanii; polegał na wykorzystaniu w utworze niezwykłego, wyszukanego pomysłu (dotyczącego treści i formy); zaskakujące skojarzenia, oddane za pomocą wysmakowanej formy, miały zadziwiać i szokować czytelnika sprawnością artystyczną twórcy i oryginalnością pomysłu; aby uzyskać cel, twórcy wykorzystywali rozliczne środki artystycznego wyrazu, np. antytezy, oksymorony, paradoksy itp.

Do najwybitniejszych konceptystów należał Giambattista Marino.

Giambattista Marino

Źródło: Frans Pourbus Młodszy, olej na płótnie, Detroit Institute of Arts, Stany Zjednoczone, domena publiczna.

Giambattista Marino

1569 – 1625

Giambattista (tj. Jan Chrzciciel) Marino to włoski poeta, który zdobył popularność jako autor poematu mitologiczno-[hedonistycznego](#) *L'Adone* (*Adonis*, 1623) o tematyce miłosnej. W prawie 40 tysiącach wersów opowiedział dzieje miłości mitycznych

postaci – Wenery i Adonisa, które uzupełniał licznymi dygresjami (np. opisami pałaców). Wrażenie wywierały forma utworu, elegancki język i perfekcja wersyfikacyjna. Naśladowano go niemal w całej Europie, a zjawisko polegające na tłumaczeniu, [parafrazowaniu](#) i nawiązywaniu do Marina określono **marinizmem**. Marino stosował wyszukane środki stylistyczne w większości swoich dzieł.

O pisarzu

Portret Jana Andrzeja Morsztyna

Źródło: Hyacinthe Rigaud, 1684, olej na płótnie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, domena publiczna.

Jan Andrzej Morsztyn

1620 – 1693

Urodził się w 1620 roku w zamożnej rodzinie szlacheckiej herbu Leliwa. Po studiach w Lejdzie przebywał najpierw na magnackim dworze Lubomirskich, następnie związał się z dworem królewskim Jana Kazimierza. W roku 1656 został sekretarzem królewskim, w 1658 r. otrzymał nominację na referendarza koronnego, następnie awansował na stanowisko podskarbiego wielkiego koronnego. Jako dyplomata popierał politykę profrancuską. Gdy na tronie zasiadł Jan III Sobieski, Morsztyn zyskał przyjaźń króla, jednak zmiana polityki polskiej z profrancuskiej na proaustriacką spowodowała konflikt między królem a poetą. Jan Andrzej Morsztyn, oskarżony o malwersacje oraz zdradę stanu, uciekł w 1683 roku z kraju, zabierając ze sobą insygnia koronacyjne

Sobieskiego (odesłał je polskiemu władcy po dziesięciu latach). Do śmierci (w 1693 r.) mieszkał we Francji.

Twórczość Jana Andrzeja Morsztyna zalicza się do tzw. nurtu dworskiego. Oznacza to, że jego środowiskiem był dwór (magnacki, królewski itd.), a twórczość – oparta na konwencji, adresowana do odbiorcy o wysublimowanym smaku – miała charakter elitarny. Jan Andrzej Morsztyn traktował pisanie poezji jako rozrywkę i żadnego ze swoich utworów poetyckich nie wydał drukiem. Jego liryki, krążące w kopiach rękopiśmiennych, znali przede wszystkim ludzie z zamkniętego kręgu (dworzanie, magnaci, artyści). Dziełami zasługującymi na szczególne zainteresowanie – ze względu na tematykę i technikę poetycką – są zbiory: *Lutnia* (ponad 200 utworów) i *Kanikuła albo Psia gwiazda* (nieco ponad 30 wierszy). Drukiem ukazały się pod koniec XIX wieku.

Portret Jana Andrzeja Morsztyna

Źródło: Hyacinthe Rigaud [czyt. jesant rigu], 1690, olej na płótnie, domena publiczna.

Ćwiczenie 1

Określ status społeczny Jana Andrzeja Morsztyna na podstawie jego portretu.

Ćwiczenie 2

Korzystając z dowolnych źródeł, zapoznaj się z kanonami mody męskiej w baroku. Opisz portret Jana Andrzeja Morsztyna tak, by odpowiedzieć na pytanie, czy spełnia on oczekiwania estetyczne czasów, w których żył. W swojej wypowiedzi wykorzystaj spostrzeżenia o fryzurze, stroju i rekwizytach portretowanej postaci.

Cuda miłości

Ciekawostka

Wiersz o miłości napisał [Giambattista Marino](#), a na język polski przetłumaczył go Jan Andrzej Morsztyn.

” Jan Andrzej Morsztyn

Cuda miłości. Sonet

Karmię frasunkiem miłość i myśleniem,
Myśl zaś pamięcią i pożądliwością,
Żądzę nadzieją karmię i [gładkością](#),
Nadzieję bajką i próżnym błędzeniem.

Napawam serce pychą z omamieniem,
Pychę zmyślonym weselem z śmiałością,
Śmiałość szaleństwem pasę z wyniosłością,
Szaleństwo gniewem i złym [zajątrzeniem](#).

Karmię frasunek płaczem i wzdychaniem,
Wzdychanie ogniem, ogień wiatrem prawie,
Wiatr zasię cieniem, a cień oszukaniem.

Kto kiedy słyszał o takowej sprawie,
Że i z tym o głód cudzy się staraniem
Sam przy tej wszytkiej głód ponoszę [strawie](#).

Ćwiczenie 3

Ustal, co jest tematem utworu.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, w jakim znaczeniu występują w utworze pojęcia *głodu* i *strawy*.

Ćwiczenie 5

Wytlumacz, z czego wynika głód odczuwany przez podmiot liryczny.

Ćwiczenie 6

Opisz obraz miłości zawarty w sonecie Morsztyna.

Ćwiczenie 7

Wskaż w utworze przykłady paradoksów i wyjaśnij, jaką pełnią funkcję w opisie sytuacji podmiotu lirycznego.

Ćwiczenie 8

Wyjaśnij, czym są tytułowe „cuda”. Czy określenie to jest nacechowane pozytywnie?

Ćwiczenie 9

Wyobraź sobie, że jesteś osobą mówiącą wierszu *Cuda miłości*. Napisz w pierwszej osobie liczby pojedynczej, co czujesz.

Polecenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Morsztyn i religia

Jan Andrzej Morsztyn nie należał do twórców religijnych, co zdecydowanie odróżnia go od [Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego](#), zaliczanego do [nurtu metafizycznego](#). Zmiana wyznania nie odcisnęła piętna na twórczości Jana Andrzeja Morsztyna, a część wierszy zawierających motywy religijne miała charakter libertyński.

Definicja: libertynizm

termin „libertynizm” powstał we Francji i oznaczał myślicielstwo; znany jest od XVI w., jednak pojęcie libertynizmu kojarzy się głównie z epoką oświecenia; libertyni oświeceniowi to ludzie wierzący w rozum, niechętni religii, zwolennicy tolerancji; kiedy mówimy o libertynizmie, musimy rozgraniczyć dwie kwestie: **libertynizm intelektualny** i **libertynizm obyczajowy**; libertyni to wyznawcy rozumu, którzy odrzucali Boga, religię i społeczne konwenanse; moralność była dla nich przesadą; jednak libertynizm obyczajowy to zjawisko towarzyszące postawie filozoficznej, która za wartość najwyższą uznała wolność człowieka i wolność myśli; ateizm pojawił się jako reakcja na dominującą pozycję Kościoła, a także jako wyraz oświeceniowego uznania dla nauk przyrodniczych

Więcej o libertynizmie znajdziesz w lekcji [Libertynizm i jego rola w kulturze oświecenia](#).

” Jan Andrzej Morsztyn

W kwartanie

Goreję, Panie! Coraz większy staje
Ogień pałacy wnętrzości w [perz](#) suchy.
To Twoje dzieło bez żadnej otuchy
Kona i z swym się gościem już roztaje.
Już ośm miesięcy, jako nie ustaje
Płomień czyli mróz, na lekarstwa głuchy:
Jako wosk miękki albo garnek kruchy,
Tak się ta kruszy lepianka i taje.
Te same, które-ć posyłam westchnienia,
Rad nierad w sobie powściągam i duszę,
Czując w nich zbyt w uściech upalenia.
Ach, jeśli już w tym piecu skończyć muszę
I śmiercią samą przygasić płomienia,
Ty od wiecznego wybaw ognia duszę.

Ćwiczenie 10

Kwartań to krótkie dzieło artyleryjskie używane w baroku. Wyjaśnij, jaki związek z treścią wiersza ma jego tytuł - *W kwartanie*.

Ćwiczenie 11

Określ, jaki problem porusza Morsztyn w wierszu *W kwartanie*.

Ćwiczenie 12

W kwartanie to wiersz...

- miłosny.
- religijny.
- autotematyczny.
- patriotyczny.
- filozoficzny.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Wyjaśnij, dlaczego wiersz *W kwartanie* należy do nurtu religijnego.

Ćwiczenie 14

Wyjaśnij sens sformułowań z wiersza, które hiperbolizują ukazane w nim zjawisko:

- „Ogień palący wnętrzości w perz suchy”,
- „Płomień, czyli mróz na lekarstwa głuchy”.

Ćwiczenie 15

Wymień objawy cierpienia, którego doznaje osoba mówiąca w utworze.

Trwa wczytywanie danych..

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DUONNXz4F>

Jan Andrzej Morsztyn, *Niestatek [Prędzej kto wiatr...]*, czyta Piotr Głowacki.

Źródło: a. nn., www.wolnelektury.pl, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie wiersza Jana Andrzeja Morsztyna pod tytułem „Niestatek (Prędzej kto wiatr...)”. Czyta Piotr Głowacki.

” Jan Andrzej Morsztyn

Niestatek [Prędzej kto wiatr...]

Prędzej kto wiatr w wór zamknie, prędzej i promieni
Słonecznych drobne kąski [wżenie](#) do kieszeni,
Prędzej morze burzliwe groźbą uspokoi,
Prędzej zamknie w garść świat ten, tak wielki, jak stoi,
Prędzej pięścią [bez swojej obrazy](#) ogniowi
Dobije, prędzej w sieci obłoki połowi,
Prędzej płacząc nad Etną łzami ją zaleje,
Prędzej niemy zaśpiewa, i ten, co szaleje,
Co mądrego przemówi: prędzej stała będzie
Fortuna, i śmierć z śmiechem w jednym domu siedzie,
Prędzej prawdę poeta powie i sen [płonny](#),
Prędzej i aniołowi płacz nie będzie [płonny](#),
Prędzej słońce na nocleg skryje się w jaskini,
W więzieniu będzie pokój, ludzie na pustyni,

Prędzej nam zginie rozum i ustaną słowa,
Niżli będzie stateczną która białogłowa.

Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Niestatek [Prędzej kto wiatr...]*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988.

Ćwiczenie 16

Wyjaśnij, na czym polega concept zastosowany w utworze.

Ćwiczenie 17

Nazwij środek stylistyczny, którego użył w tym wierszu Jan Andrzej Morsztyn. Wyjaśnij, w jakim celu poeta sięgnął po ten zabieg artystyczny i jakie ma on znaczenie dla zamysłu kompozycyjnego tekstu.

Ćwiczenie 18

Wypisz z tekstu wybrane przykłady antytez. Zastosuj je w dwóch zdaniach, które zredagujesz tak, by objaśnić, na czym polega sprzeczność i paradoksalność zjawisk.

Ćwiczenie 19

Podziel na dwie części utwór Jana Andrzeja Morsztyna. Uzasadnij swoją propozycję podziału.

Ćwiczenie 20

Zinterpretuj fragment wersu: „Prędzej prawdę poeta powie”. Czy można go uznać za element autocharakterystyki postaci mówiącej? Uzasadnij odpowiedź.

Ćwiczenie 21

Zlokalizuj puentę wiersza i omów ją.

Jan Andrzej Morsztyn z córką

Źródło: Hyacinthe Rigaud, 1693, olejna płótnie, Musée Thomas-Henry, domena publiczna.

Trwa wczytywanie danych..

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DUONNXz4F>

Jan Andrzej Morsztyn, *Niestatek [Oczy są ogień...]*, czyta Piotr Głowacki.

Źródło: a. nn., www.wolnelektury.pl, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie wiersza Jana Andrzeja Morsztyna pod tytułem „Niestatek (Oczy są ogień...)”.
Czyta Piotr Głowacki.

” Jan Andrzej Morsztyn

Niestatek [Oczy są ogień...]

Oczy są ogień, czoło jest zwierciadłem,
Włos złotem, perłą zęb, [płec](#) mlekiem zsiadłem,
Usta koralem, purpurą jagody,
Póki mi, panno, dotrzymujesz zgody.
Jak się zwadzimy – [jagody](#) są trądem,
Usta czeluścią, [płec](#) [blejwasem](#) bladem,
Zęb szkapią kością, włosy pajęczyną,
Czoło [magłownią](#), a oczy [perzyną](#).

Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Niestatek [Oczy są ogień...]*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 1988, s. 107.

Ćwiczenie 22

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 23

Nazwij środek stylistyczny użyty w tym wierszu przez autora i wyjaśnij, w jaki sposób kształtuje wizerunek bohaterki oraz podmiotu lirycznego w utworze.

Ćwiczenie 24

Opisz własnymi słowami wygląd panny przedstawionej w pierwszej i w drugiej części wiersza.

Polecenie 2

Wyszukaj w internecie dzieło malarskie, które mogłoby stanowić ilustrację do wiersza Morsztyna. Dodaj poniżej swoją propozycję i ją uzasadnij:

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 25

Napisz, w jakiej sytuacji kobieta wydaje się poecie piękna, a w jakiej szpetna.

Ćwiczenie 26

Kogo dotyczy tytułowy niestatek: bohaterki wiersza czy podmiotu lirycznego?

Uzasadnij swoją odpowiedź, biorąc pod uwagę poniższą definicję słowa *niestatek*:

niestatek *m* *III*, *D.* ~tku 1. *przestarz.* p. niestateczność w zn. 2: Rozstali się niemal wrogo: on dotknięty w ambicjach młodego mężczyzny, z którym żadna kobieta nie zerwała dotąd; ona — gniewając się na jego niestatek. *Twórcz.* 7, 1953, s. 47. Jestem za tym, aby Oleś jak najprędzej ożenił się. Jak przybędzie familia, to próżnować odechce się i niestatki z głowy wylecą. *ORZESZ. Prow.* 19. Niewiasta ta, wierna Chrystusowi, zjednała sobie niestatek męża swojego. *LEL. Polska III*, 415. Zysk małżeństwa kolarzy, żartem jest przysięga, lubieżność spaja węzły, niestatek rozprzęga. *KRAS. Sat.* 61. Ta kochankow wierna para płochym niostatkiem się brzydzi i nie zna, co jest niewiara. *Zab. XVII/2*, 1776, s. 232. Naowczas dopiero odmienność fortuny i jej niestatek poznajemy, gdy nas porzuca, bo w szczęściu blask nas jej zaślepia. *Zab. III/1*, 1779, s. 201.

2. *daw.* a) *D.* ~tka, *Im M.* -i «człowiek niestateczny, lekkomyślny, płochy»: Grzech miała na sobie, nie śmiała się pokazywać między ludźmi, zbytnica jedna, niestatek jakiś. *DYGAS. Gorz. I*, 12. Biedny Olizar! pocziwy człowiek, lecz na nieszczęście niestatek. *KACZK. Olbracht. III*, 246. Są tu osoby, co by chciały mu miejsce i zatrudnienie znaleźć, ale ja się lękam nygusa i niestatka rekomendować. *LEL. Listy II*, 180.

♠ *przen.* Motylek płochliwy, ot, zwyczajnie — niestatek, z trawki latał na trawkę. *CZERWIŃ. Poezje* 133.

b) «niedostatek, bieda, ubóstwo» // *L*

Hasło: *niestatek* w *Słowniku języka polskiego* pod red. Witolda Doroszewskiego

Źródło: a. nn., dostępny w internecie: <http://sjp.pwn.pl/doroszewski/niestatek>. [dostęp 17.11.2021], domena publiczna.

Barokowe paradoksy

Utwory, w których podmiot mówi do trupa i [galerników](#), należą do najpopularniejszych wierszy Morsztyna. Ich paradoksalny charakter musiał być zaskoczeniem dla czytelników. Już sama rozmowa z nieżywym człowiekiem sprawia dziwne wrażenie, a jeszcze przeprowadzenie dowodu, że trup ma się lepiej niż nieszczęśliwy kochanek, z pewnością może wzbudzić podziw dla śmiałości twierdzenia.

Trwa wczytywanie danych..

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DUONNXz4F>

Jan Andrzej Morsztyn, *Do trupa*, czyta Piotr Głowacki.

Źródło: a. nn., www.wolnelektury.pl, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie wiersza Jana Andrzej Morsztyna pod tytułem „Do trupa”. Czyta Piotr Głowacki.

” Jan Andrzej Morsztyn

Do trupa

Leżysz zabity i jam też zabity,
Ty – strzałą śmierci, ja – strzałą miłości,
Ty krwie, ja w sobie nie mam rumianości,
Ty jawne świece, ja mam płomień skryty,

Tyś na twarz suknem żałobnym nakryty,
Jam zawarł zmysły w okropnej ciemności,
Ty masz związane ręce, ja wolności
Zbyszy, mam rozum łańcuchem powity.

Ty jednak milczysz, a mój język kwili,
Ty nic nie czujesz, ja cierpię ból srodze,
Tyś jak lód, a jam w piekielnej [sreżodze](#).

Ty się rozsypiesz prochem w małej chwili,
Ja się nie mogę, stawszy się żywiołem
Wiecznym mych ogniów, rozsypać popiołem.

Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Do trupa*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 148.

” Jan Andrzej Morsztyn

Do galerników

Strapieni ludzie, źle się z wami dzieje,
Lecz miłość ze mną okrutniej poczyna:
Was człowiek, a mnie silny bóg zacina,
Wy macie wynićć, jam bez tej nadzieje.

Was wspólne słońce, mnie własny jad grzeje,
Was pręt od grzbieta, mnie z serca zacina,
Wam nogi łańcuch, a mnie szyję zgina,
Wam ręka tylko, a mnie dusza mdleje.

Was wiatr, a mnie ból ciska na przemiany,
Was prawo, mnie gwałt trzyma w tym więzieniu,
Wam podczas sternik sfolguje zbłągany,

Ja darmo czekam ulgi w uciążeniu.
A w tym jest mój stan nad wasz niewytrwany,
Że wy na wodzie, ja cierpię w płomieniu.

Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Do galeników*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 147.

Polecenie 3

Przeprowadź analizę porównawczą utworów. W tym celu wypełnij pola w dzienniku:

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 27

Określ, co łączy oba utwory pod względem formalnym i pod względem treści.

Ćwiczenie 28

Wyjaśnij, na czym polega koncept zastosowany w obu wierszach.

Ćwiczenie 29

Wyjaśnij, na czym polegają różnice i podobieństwa między:

- zakochanym i umarłym w wierszu *Do trupa*,
- zakochanym i galernikiem w wierszu *Galernicy?*

Morsztyn o kobietach...

” Jan Andrzej Morsztyn

Do tejże (Do panny)

Oczy twe nie są oczy, ale słońca jaśnie
Świecące, w których blasku każdy rozum gaśnie;
Usta twe nie są usta, lecz koral rumiany,
Których farbą każdy zmysł zostaje związany;
Piersi twe nie są piersi, lecz nieba surowy
Kształt, który wolą naszą zabiera w okowy.
Tak oczy, usta, piersi, rozum, zmysł i wolą
Blaskiem, farbą i kształtem ćmią, wiążą, niewolą.

Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Do tejże (Do panny)*, [w:] Stanisław Barańczak, *Ocalone w tłumaczeniu. Szkice o warsztacie tłumacza poezji [...]*, Kraków 2004, s. 176.

Ćwiczenie 30

Utworów na temat oczu kobiety powstało w baroku bardzo dużo. Wyjaśnij, w jaki sposób Jan Andrzej Morsztyn wykorzystał ten motyw w swoim wierszu.

Ćwiczenie 31

Wyjaśnij, na czym polega zasada kompozycyjna wiersza *Do panny*.

Ćwiczenie 32

Wskaż zawarte w wierszu elementy odnoszące się do kobiety i mężczyzny.

Ćwiczenie 33

Podsumowaniem opisu z wiersza może być stwierdzenie, które wyraża ocenę postaci kobiecej i męskiej.

- Kobieta to istota uduchowiona, a mężczyzna – cielesna.
- Kobieta i mężczyzna to istoty przede wszystkim duchowe.
- Kobieta i mężczyzna to istoty przede wszystkim cielesne.
- Kobieta to istota cielesna, a mężczyzna – uduchowiona.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Konteksty

” Jan Andrzej Morsztyn

Ogród miłości

Nie zawsze strzały [Kupido](#) zawodzi,
Czasem łuk złoży i bez broni chodzi
I gospodarskiej pilnując pogody,
[Gracuje](#) z trawy [pafijskie](#) ogrody.
W ogrodzie jego zioła są nadzieje,
Chwast – obietnice, które wiatr rozwieje,
Męczeństwa, posty są suche gałęzi,
Labirynt – pęta, w których swoje więzi,
Niewola – kwiatkiem, owocem jest szkoda,
Fontaną – oczy i gorzkich łez woda,
Wzdychania – letnim i miłym wietrzykiem,
Nieszczerość – łapką, figiel – ogrodnikiem,
Szalej, omylnik, to są pierwsze zioła,
Które głóg zdrady otoczył dokoła;
Nadto ma z muru nieprzebyte płoty,
Gdzie wapnem – troska, kamieniem – kłopoty.

Jam w tym ogrodzie przedniejszym kopaczem,
Ja wsiawszy moję tęsknicę i płaczem
Skropiwszy, orzę skały twardej Tatry,
Wisłę uprawiam i żnę płone wiatry.

Źródło: Jan Andrzej Morsztyn, *Ogród miłości*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Wiktor Weintraub, Wrocław 1988, s. 54.

Ćwiczenie 34

Wyjaśnij, na czym polega concept zastosowany w wierszu.

Ćwiczenie 35

Odłożenie broni (łuku) sugeruje bezpieczeństwo. Wyjaśnij, czy odłożenie łuku przez Kupidyna w wierszu *Ogród miłości* również można tak zinterpretować.

Ćwiczenie 36

Określ, w jakim celu miłość została porównana do ogrodu.

Ćwiczenie 37

Zinterpretuj sens zawarty w czterech ostatnich wersach tekstu.

Polecenie 4

Napisz wypowiedź argumentacyjną na temat: „O miłości – zwykłe mówienie czy kunsztowna gra słów?”. Rozważ problem, odwołując się do:

- wiersza Jana Andrzeja Morsztyna *Ogród miłości*,
- wybranej lektury obowiązkowej,
- wybranego kontekstu (np. inny utwór literacki niż wskazany w poleceniu, film, spektakl teatralny, obraz, utwór muzyczny, biografia autora).

Przedstaw również swoje zdanie i je uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Preteksty

Polecenie 5

Przygotuj głos w dyskusji na temat: „Czy twórca powinien zdumiewać odbiorców swoimi dziełami?”. Sformułuj tezę, przytocz argumenty i kontrargumenty.

Zadaniowo

Polecenie 6

Przypomnij sobie wiersz *Niestatek [Prędzej kto wiatr...]*. Napisz tekst (nie musi to być wiersz) polemizujący z utworem Morsztyna, w którym udowodnisz, że kobieta jest stateczna. Wykorzystaj informacje z różnych źródeł o kobietach pełniących ważne funkcje społeczne.

Polecenie 7

Napisz wypowiedź o charakterze argumentacyjnym na temat: „Czy cuda barokowej miłości są aktualne, czy należą wyłącznie do minionych epok?”. Rozważ problem, odwołując się do:

- wiersza Jana Andrzeja Morsztyna *Cuda miłości*,
- wybranej lektury obowiązkowej,
- wybranego kontekstu (np. inny utwór literacki niż wskazany w poleceniu, film, spektakl teatralny, obraz, utwór muzyczny, biografia autora).

Przedstaw również swoje zdanie i je uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Ćwiczenie 38

Wypisz z utworów Jana Andrzeja Morsztyna zamieszczonych w e-materiale przykłady: oksymoronu, paradoksu, anafory, hiperboli, paralelizmu i antytezy. Przeprowadź ich analizę, wypełnij pola w dzienniku:

Polecenie 8

Ułóż krzyżówkę, której tematem będzie poezja Jana Andrzeja Morsztyna. Zredaguj hasła wraz z pytaniami. Układając je, możesz inspirować się barokowym konceptyzmem.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

zaskoczenie
antyteza gra słów marinizm
koncept
sonet kontrast paradoks

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DUONNXz4F>

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.